

הלימוד מוקדש לזכרו של טייס חיל האוויר סא"ל אבנר גולדמן,
ששילב בחייו ספרא וסייפא, נפל בתאונת המסוק ברומניה בט"ו באב תש"ע

"על הפרק"

מפגש מחודש עם התנ"ך

שמואל ב' פרקים ט"ו - ט"ז

בהמשך לרצף העונשים הבאים עליו, מגיע דוד לרגעי השפל הגדולים ביותר בחייו כמלך. בנו האהוב אבשלום מורד בו ומבקש את נפשו, והוא נאלץ לברוח מירושלים עם נאמניו לעבר הירדן המזרחי. במהלך בריחתו, ברגעיו הקשים ביותר, מתגלה דוד במלוא שיעור קומתו הדתית והמוסרית.

"וַיִּקְרָאוּ בַסֶּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים" < בקיאות

פרק ט"ו

1 בפסוקים א-יב מתוארות הכנותיו של אבשלום למרד. הכנות אלה מתפצלות לשניים: הכנות כלליות (א-ו) והכנות ספציפיות (ז-יב). עקבו אחר ההכנות השונות. חשבו מה תכליתה של כל הכנה וכיצד היא מאפיינת את דמותו של אבשלום.

2 תגובותיו של דוד מתוארות בפסוקים טו; יג-טז; יד. במהלך היציאה מהעיר סוקר דוד את נאמניו החולפים על פניו בדרך לגלות. שימו לב לחזרתו של השורש עב"ר בהקשר זה.

(א) בסקירה משובצות שלוש שיחות של דוד עם נאמניו. מה המכנה המשותף לכל השיחות? (שימו לב להופעת השורשים שו"ב ויש"ב).

(ב) מדוע מבקש דוד להשיב את איתי הגיתי, שהיה קצין בצבאו, לירושלים? מה התכונה המוסרית המתגלה אצל שניהם בשיחה זו? השוו זאת לשיחה בין רות לנעמי (רות א, ז-יז) התייחסו למוצא הדמויות, לסיטואציה בה הן משוחחות, למניעיהן ולתוצאת השיחה.

(ג) בעוד המוקד בשיחה עם איתי הגיתי הינו מוסרי, הרי שבשיחה עם צדוק ואביתר המוקד עובר למישור האמוני-דתי. עיינו היטב בפסוקים כה-כו. מדוע מסרב דוד לקחת את הארון עימו? חשבו - מה מסמלת לקיחת הארון בידי גלות ומה מסמלת השבתו לעיר? (השוו לתפיסה הבעייתית המשתקפת בלקיחת הארון לקרב בשמ"א ד, ג-יא).

3 בשני מקומות בפרק מתגלה המתח שמאפיין את פעולותיו של דוד - הישענות מוחלטת על ה' מחד, מול פעלתנות מתוחכמת ושימוש בתחבולות מאידך: השוו בין דבריו לצדוק ואביתר (כה-כו) לבין התפקיד שייעד לבניהם (כז-כח; לו), ובין תפילתו לה' (לא) לבין דבריו לחושי (לב-לד). עיינו בראש פסוק לב ושימו לב לציון מקום המפגש עם חושי. כיצד הדבר מסייע לפתרון המתח?

מכון חורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sodie Rennet Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perk.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. המרכז ללימודי תנ"ך. מתן ירושלים

פרק ט"ז

4 בפרק מתוארים שני מפגשים נוספים לאחר שעבר דוד את פסגת הר הזיתים: בין דוד לציבא, ובין דוד לשמעאי. מה המשותף לשני המפגשים?

5 עיינו בפסוקים ג-ד. חשבו - האם צדק דוד במשפטו על מפייבושת?

6 עיינו בדברי החירוף של שמעי לדוד:

א. תנו דעתכם למבנה הכיאסטי של דבריו ולביטויים החוזרים בהם. מה הטענה המרכזית כלפי דוד, ומדוע לדעתו נענש דוד במרד?

ב. מדוע לא מגיב דוד על חירופו של שמעי? כיצד הדבר קשור לתגובתו הכללית למרד אבשלום (עיינו בייחוד כה-כו)? שימו לב להבדל בין השימוש בביטוי 'השיב ה' בדברי שמעי (ח) ובדברי דוד (יב). שימו לב גם לניגוד בין תגובתיו של דוד במפגש עם ציבא ובמפגש עם שמעי.

"וַיְבִינּוּ בַּמִּקְרָא" < הרחבה

הר הזיתים, או 'הר המשחה' כפי שכונה בימי בית שני, ניצב במזרחה של ירושלים העתיקה וצופה על הר הבית, ביניהם חוצץ נחל קדרון. ההר נקרא בשמו על שם כרמי הזיתים שגדלו במורדותיו. במהלך הדורות נקשרו בהר מסורות רבות, נסקור בקצרה את חלקן ונעמוד על זיקתן לסיפורנו.

בפרקנו נזכר לראשונה הר הזיתים: "דָּוִד עָלָה בַּמַּעְלָה הַזֵּיתִים עֲלֵה וּבֹכָה וְרָאשׁ לֹו חָפוּי וְהוּא הֵלֵךְ יָחַף" כבר בפרק זה נזכרת חשיבותו הדתית של ההר, והוא מצוין כמקום בו נהג דוד להשתחוות לה'. ואכן, מיד לאחר שהגיע לראש ההר הוא נענה באמצעות חושי: "וַיְהִי דָּוִד בָּא עַד הָרֵאשׁ אֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לְאֱלֹהִים וְהִנֵּה לִקְרָאתוֹ חוֹשֵׁי הָאֲרָכִי קְרוּעַ כְּתָנָתוֹ וְאֶדְמָה עַל רֵאשׁוֹ".

המסורת על קדושתו של הר הזיתים עברה במרוצת הזמן גם לעובדי האלילים, ושלמה בונה שם במות לנשותיו עובדות האלילים: "אִזּוֹ יִבְנֶה שְׁלֹמֹה בְּמָה לְכַמוֹשׁ שִׁקָּץ מוֹאָב בְּהָר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם וּלְמַלְךְ שִׁקָּץ בְּנֵי עַמּוֹן" (מלכים א, יא), דורות לאחר מכן נשתנה שמו של ההר מ'הר המשחה' ל'הר המשחית', ככינוי גנאי לפולחן האלילי שעל ההר. יאשיהו המלך שם קץ לפולחן זה כחלק מהמהפכה הדתית המקיפה שערך "וְאֶת הַבָּמֹת אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר מִימִין לְהָר הַמִּשְׁחִית אֲשֶׁר בְּנֶה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְעִשְׂתֵּרֶת שִׁקָּץ צִידָנִים וּלְכַמוֹשׁ שִׁקָּץ מוֹאָב וּלְמַלְכָם תּוֹעֵבֶת בְּנֵי עַמּוֹן טָמְא הַמֶּלֶךְ" (מלכים ב, כג).

הר הזיתים תפס מקום גם בתיאורי החורבן: "חז"ל מונים עשרה מסעות שנדדה השכינה עד שעזבה את ירושלים: "עשר מסעות נסעה השכינה, מכרוב לכרוב, ומכרוב למפתן הבית, מן מפתן הבית לכרובים, ומן הכרובים לשער הקדמוני, משער הקדמוני לחצר, מן החצר לגג, מן הגג למזבח, מן המזבח לחומה, מן החומה לעיר, מן העיר להר הזיתים... דכתיב (יחזקאל יא) "ויעל כבוד ה' מעל תוך העיר ויעמד על ההר אשר מקדם לעיר". א"ר יונתן: שלש שנים ומחצה עשתה השכינה יושבת על הר הזיתים סבורה שמא ישראל יעשו תשובה ולא עשו" (איכה רבה פתיחתות).

המשך בעמוד הבא

מתן ונתן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

טל': 02-5944555 • perek.matan@gmail.com

© כל הזכויות שמורות. המרכז ללימודי תנ"ך. מתן ירושלים

המשורר יהודה אלחריזי שביקר בירושלים בשנת 1221 עלה אל הר הזיתים והשקיף על הר הבית ומקום המקדש, וכך תיאר את תחושותיו:

”ובקצה הימים משכתני יד התשוקה בעבותים

לעלות אל הר הזיתים

ולערוך תפילות לעושה נפלאות

ולהשתחוות למלך ה' צבאות

והיינו בעין דומעת ונפש נכנעת

משקיפים אל מקום העזרה

אשר נחלף לעבודה זרה...

אשר מקדם שכנה בו שכנה

ועתה שכנה עליו עננה”.

אלחריזי מתאר כאן תפילה והשתחויה בהר הזיתים, ועורג אל מקום העזרה והמקדש החרבים למולו. מסתבר שנשמך על מעשי דוד בפרקנו, המתפלל ומשתחוה לה' מהר הזיתים, ומייחל שישוב לראות 'אותו ואת נוהו'.

להר הזיתים תפקיד גם בנבואות הנחמה והגאולה, וממנו שב ה' לעירו. בנבואת זכריה יהיה הר הזיתים המקום בו יבסו האויבים ותיכון מלכות ה' באחרית הימים ”וַיֵּצֵא ה' וְנִלְחַם בְּגוֹיִם קְהָם בְּיָוֶם הַלְחָמוֹ בְּיָוֶם קָרָב: וְעָמְדוּ רִגְלָיו בְּיָוֶם הַהוּא עַל הַר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקְדָּם... וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בְּיָוֶם הַהוּא יְהִיֶה ה' אֶחָד וְשָׁמוֹ אֶחָד” (זכריה יד, ג-ט)

על פי ז' וילנאי, אגדות ארץ ישראל עמ' 205 - 211

”מבחינה גיאוגרפית נמצא הר הזיתים על הגבול בין המדבר לארץ הנושבת, ומשמש כחיץ בין מדבר יהודה ובין ירושלים... בשעה שמדרונותיו המערביים של ההר פונים אל ירושלים ... פונים מדרונותיו המזרחיים החשופים אל המדבר והחידלון... מיקום זה הביא, אולי, לכך שהר זה הפך למרכז רב חשיבות לרעיונות הקשורים לשאלות קיום האדם ואחריתו. הכמיהה אל הנצח, במובנה הפיסי והמופשט כאחד, מצאה כאן את ביטויה ביתר שאת. מושגים כמו אחרית הימים, יום הדין תחיית המתים, הגאולה... ומעל הכל - בית העלמין על הר הזיתים ... כל אלה נכרכו בהר הזיתים”.

(א' שילר, הר הזיתים)

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

• טל': 02-5944555 • perek.matan@gmail.com

© כל הזכויות שמורות. המרכז ללימודי תנ"ך. מתן ירושלים